

SEME IN SETEV

Seme je v širšem smislu organ, s katerim rastline razmnožujemo.

= pravo seme, gomolji, koreni, korenike, rizomi, listi, poganjki (potaknjenci), cepiči, čebulice

Prodaja se lahko le kakovostno seme!

FOTOPERIODIZEM

Posebne zahteve rastline, glede na dolžino dneva in noči v obdobju 24 ur, uvrščajo rastline v:

- **Kratkodnevnice**, ki izhajajo pretežno iz tropskega območja, bliže ekvatorju, kjer dolžina dneva ni daljša od 12 ur. Nekatere od njih ne morejo cveteti, če je dan daljši, nekatere pa v krajšem dnevu (do 10 ur) hitreje zacvetijo.
- **Dolgodnevnice** so rastline, ki potrebujejo za zasnovo generativnih organov dolžino dneva nad 12 ur. Daljši ko je dan, prej se začne generativna faza.
- **Nevtralnice** nimajo posebnih zahtev glede dolžine dneva za prehod v generativno fazo.

FIZIOLOŠKE ZNAČILNOSTI SEMEN

- **enoletne** rastline semenijo v istem vegetacijskem letu,
- **dvoletne** rastline semenijo v drugem vegetacijskem letu,
- **večletne (trajnice)** rastline v prvem letu običajno ne cvetijo, v drugem in naslednjih letih pa cvetijo in od njih pridobivamo semena.

Začetna faza vegetativnega razvoja, pri kateri morejo delovati dejavniki, ki pogojujejo začetek generativne faze, se imenuje **juvenilna faza**.

Jarovizacija - vplivanje na kaleče seme z ustrežno nizko temperaturo, da se pospeši razvoj rastline

MIROVANJE SEMENA

Seme nekaterih vrst vrtnin lahko kali le po obdobju mirovanja (**dormantnost**).

Razlogi so lahko različni: nezadostno razvit, embrio, neaktiviran encimski sistem, nepropustna semenska ovojnica za vodo in pline, itn.

Trajanje kalivosti semena

- **do 3 leta** (čebula, novozelandska špinača, črni koren)
- **od 3 - 15 let** (večina vrst zelenjavnic)
- **od 15 do 100 let** (nekateri trdoživi travnati pleveli)

"ekonomsko trajanje" - čas, ko se kalivost semena zmanjša za okrog 20 %

KALIVOST IN VITALNOST SEMENA

Proces kalitve na poenostavljen način lahko delimo na 4 faze:

- **vpijanje vode in nabrekanje semena**, pri katerem voda prodira v embrio;
- **ustvarjanje in aktiviranje encimov**, ki povečujejo aktivnost metabolizma;
- **podaljševanje koreninskih celic in prodiranje skozi semensko lupino**;
- **nadaljevanje rasti kalčka**.

Kalivost semena se ugotavlja v laboratorijskih pogojih pri optimalni temperaturi, vlagi in svetlobi, glede na zahtevnost sorte. Izraža se v odstotkih zdravih vzniklih klic po preteku določenega števila dni.

Kalilni poskus

SORTE IN HIBRIDI

sorta (kultivar) = skupina gojenih rastlin, ki se v katerikoli lastnosti razpoznavno razlikuje od drugih skupin (morfološki, citološki, kemijski, itn.) in pri razmnoževanju ohranja te lastnosti.

Z genetskega stališča je lahko sorta:

- **čista linija** (sorta v ožjem smislu)
- **populacija** (mešanica več linij - tipov s sličnimi lastnostmi)
- **hibrid**
- **klon** (vegetativno razmnožena rastlina)

VZGOJNE OBLIKE SEMENA

Vzgojne stopnje semena so naslednje:

- **elita** (seme , pridelano iz semena odbrank - združeni rodovi),
- **original** (seme, pridelano iz setve semena vzgojne stopnje elita),
- **prva množitev** (seme, pridelano iz setve semena vzgojne stopnje original),
- **druga množitev** (seme, pridelano iz semena vzgojne stopnje prve množitve),
- **proizvodno seme** (seme, pridelano iz semena vzgojne stopnje druge množitve in proizvodnega semena).

Elito praviloma vzdržuje selekcioner, ki je svoboden glede izbire metode vzdrževalne selekcije in je odgovoren za lastnosti sorte in njeno izenačenost. Zakon o semenskem materialu kmetijskih rastlin (ZSMKR UL RS, št. 58/02) določa, da je vpis sorte v sortno listo usklajen s pravnim redom Evropske skupnosti.

IZBIRA SEMENA

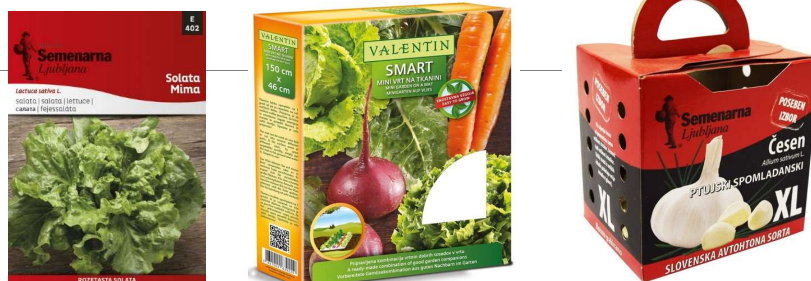
Visoko vredno seme:

- dobro kali,
- enakomerno raste in se razvija,
- je odpornejše proti boleznim,
- daje zgodnejši in večji pridelek.

Za gojitelje vrtnin:

- razporeditev semen v trakove,
- lepljenje semen na tkanino v obliki preprog,
- v obliki želejev, iz katerih se seme iztiska v tankem traku - enakomernejša setev v vrstice,
- oblaganje semen (odbrana in dobro kaliva semena se obdajo z debelejšo (makropilule) oziroma tanjšo oblogo (minipilule),
- razvrščanje po velikosti in obliki.

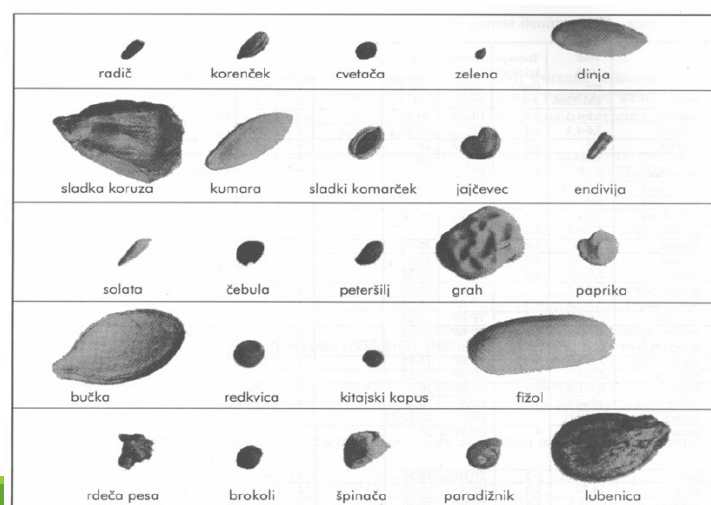
HRAMBA SEMENA

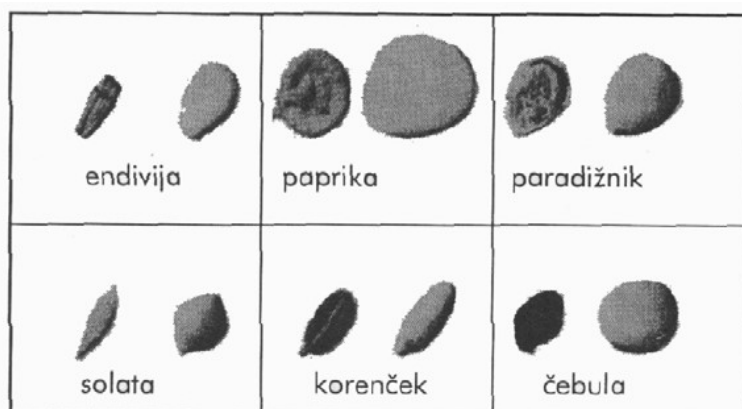
Na vrečkah mora biti navedeno ime sorte oziroma hibrida, oznaka pridelovalca ali uvoznika in naslednji podatki:

- številka deklaracije (deklaracijo ima prodajalec, ker je opis obsežen),
- odstotek kalivosti,
- datum trajanja.

SEMENA NAJPOGOSTEJŠIH VRTNIN

NEOBLOŽENA IN OBLOŽENA SEMENA VRTNIN

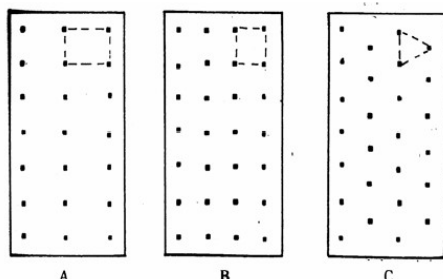
SETEV

Setev vrtnin je postopek enakomernega razporejanja semena v/na/ primerno pripravljeno setvenico, ploščo, lonček ali njivo.

Sejemo počez ali v vrste:

- **ročno**,
- **strojno**, s posebnimi sejalicami.

NAČINI SETVE

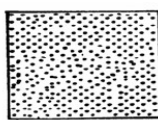

A

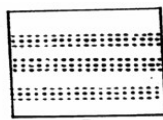
B

C

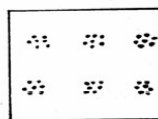
- A. pravokotna oblika razdalj med rastlinami
- B. kvadratna oblika razdalj med rastlinami
- C. trikotna oblika razdalj med rastlinami

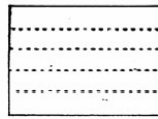
A

B

C

D

- A. setev počez
- B. setev v pasove
- C. setev v kupčke
- D. vrstična setev